

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Ida Karlsson
Planhandläggare
010-2233361
ida.c.karlsson@lansstyrelsen.se

Beslut

1(7)

2020-10-09

343-6466-2020

Trafikverket

E-post: investeringsprojekt@trafikverket.se

E-post: nicklas.fowler@trafikverket.se

Beslut om betydande miljöpåverkan för vägplan väg 55, Enköping – Litslena, Enköping kommun och Uppsala kommun, Uppsala län

Dnr: TRV 2019/119234

Beslut

Länsstyrelsen beslutar enligt 15 § väglagen (1971:948) att den planerade ombyggnationen av väg 55 i Enköpings kommun, så som det redovisas i samrådsunderlaget daterat rev. 14 juli 2020, *kan antas* innebära betydande miljöpåverkan.

Upplysningar

Detta beslut får inte överklagas, enligt 74 § andra stycket väglagen. Av 16 a § stycke 3 punkt 3 väglagen, följer att vägplanen ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning, i de fall det beslutats att projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Redogörelse för ärendet

Länsstyrelsen har fått samrådsunderlag och samrådsredogörelse för vägplan Väg 55 Enköping – Litslena, Enköpings kommun, på remiss gällande beslut om betydande miljöpåverkan. Trafikverket gör bedömningen att projektet inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Syftet med vägplanen är att öka framkomligheten och höja trafiksäkerheten längs med väg 55 genom att bygga en mötesfri väg med mittseparering, 2+1 körfält med skyltad hastighet 100 km/h samt gång- och cykelväg parallellt med vägnätet.

Inom ramen för vägplanarbetet ska omdisponering av vägbanan, ombyggnad av korsningar och anslutningsvägar, ett antal planskilda gång- och cykelpassager, skyddsåtgärder för omgivningen samt förbättrade sidoområden utredas.

Motivering

Länsstyrelsen ska under samrådet pröva om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid bedömningen av om ett projekt kan antas medföra en betydande miljöpåverkan enligt 15 § väglagen (1971:948), ska länsstyrelsen ta hänsyn till det som anges i 10 § punkt 1–3 och 11–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966). Till grund för Länsstyrelsens bedömning gällande betydande miljöpåverkan ligger Trafikverkets reviderade samrådsunderlag daterat den 14 juli 2020 och samrådsredogörelse daterad den 28 juli 2020.

Länsstyrelsens beslut ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid bedömningen med stöd av kriterierna i miljöbedömningsförordningen har hänsyn tagits till projektets omfattning och miljöpåverkan, lokaliseringen samt de möjliga effekternas karakteristiska egenskaper.

Länsstyrelsen bedömer att Trafikverkets reviderade samrådsunderlag daterat den 14 juli 2020 inte i tillräcklig grad uppfyller kraven i 8 § och 9 § punkt 1 miljöbedömningsförordningen. Underlagets omfattning och detaljering har inte varit tillräckligt vad gäller påverkan på riksintresse kulturmiljö och fornlämningar, människors hälsa – buller, MKN ytvatten och påverkan på enskilda vattentäkter från dagvatten. Detta framförallt vad gäller åtgärdens möjliga miljöeffekter, dess typ och utmärkande egenskaper, som räknas upp i 13 § miljöbedömningsförordningen.

Enskilda har beretts tillfälle att yttra sig i enlighet med 14 c § väglagen, som anger att den som avser att bygga vägen ska ta fram underlag för samrådet och göra det tillgängligt samt ge de enskilda som kan antas bli särskilt berörda möjlighet att yttra sig.

Verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper (11 § miljöbedömningsförordningen)

Det aktuella projektet berör en sträcka på cirka sju kilometer. Vägen kommer att byggas till en mötesfri väg med mittseparering, två plus ett körfält. På vissa ställen kommer vägen att behöva breddas och det ska byggas över- och undergångar. Hastigheten kommer att höjas från 70 respektive 90 km/h till 100 km/h, vilket riskera att medföra en ökning av trafiken eftersom framkomligheten ökar. Vägen är även en viktig transportsänk och ett betydelsefullt kollektivtrafikstråk. En gång- och cykelväg ska dras parallellt och på sträckan finns flera direkta utfarter vilka behöver samordnas och dras om i nya sträckningar.

Verksamhetens eller åtgärdens lokalisering (12 § miljöbedömningsförordningen)

Riksintresse kulturmiljövård och fornlämningar

Vägplanen innebär ett intrång i ett betydelsefullt kulturlandskap, där vägplanen påverkar ett riksintresseområde, Härkeberga och Litslena, som är utpekade som en av landets rikaste fornlämningsmiljöer, med omfattande lämningar från bronsåldern och järnåldern belägna i odlingslandskapet och värdefulla medeltida kyrkomiljöer vid Härkeberga och Litslena.

Uttryck för riksintresset är ett stort antal skärvtenshögar och hällristningar, omfattande äldre och yngre järnåldersgravfält samt stensträngssystem och Härkeberga 1300-talskyrka och reglerade kyrkby med kaplansgård från 1700-talet, Litslena medeltida kyrkomiljö med tingshus och gästgivargård. Hålvägar vid Litslena och ålderdomligt vägsystem med flera runstenar och milstolpar.

Det framgår bland annat av samrådsunderlaget att vägen på vissa ställen behöver breddas och att nya över- och undergångar ska anläggas, att cykel- och gångväg ska dras parallellt samt att vissa utfarter måste dras om. Länsstyrelsen anser att sannolikheten är stor att de åtgärder som ska utföras i vägplanen kan kräva arkeologiska insatser och eventuellt betydande sådana eftersom området är komplext och betydelsefullt. Länsstyrelsen

2020-10-09

343-6466-2020

bedömer att det finns risk för att åtgärderna får negativ inverkan på det betydelsefulla kulturlandskapet. Utifrån det underlag som Trafikverket redovisat i samrådsunderlaget och samrådsredogörelsen bedömer Länsstyrelsen därför att det finns risk för att skada kan komma att ske på den betydelsefulla kulturmiljön, och att vägplanen därför kan antas medföra betydande miljöpåverkan ur detta hänseende.

MKN ytvatten, samt dagvatten och enskilda vattentäkter

Vägområdet berör ett antal vattenförekomster med miljö kvalitetsnormer, Fiskviks kanal korsas flera gånger och nedströms finns recipienten Mälaren-Prästfjärden. För Fiskviks kanal föreligger betydande påverkan från transport och infrastruktur och urban markanvändning, enligt den påverkansbedömning som gjorts av Vattenmyndigheten i förvaltningscykel 3. För Fiskviks kanal kan utläsas att den betydande påverkan härleds från dagvatten och beror till stor del på hög trafikintensitet i området. Detta medför risk för att god kemisk eller ekologisk status inte uppnås till måläret. Även för nedströms recipient Mälaren-Prästfjärden har dagvatten pekats ut som en källa till betydande påverkan för vattenförekomsten, vilket innebär en risk att god kemisk och ekologisk status inte uppnås till måläret.

Trafikverket har uppgett att de avser att se över befintliga dagvattenlösningar för vägen och i samband med vägplanens genomförande säkerställa att fördröjning och rening utförs så att det inte ska uppstå någon försämring av vattenkvaliteten nedströms samt så att förbättring för uppfyllelse av miljö kvalitetsnormerna inte hindras.

Länsstyrelsen anser dock inte att det är tillräckligt att Trafikverket endast uppger att det inte ska uppstå någon försämring av miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomster eller att de inte ska hindra en förbättring. Länsstyrelsen anser inte heller att det är tillräckligt att se över befintliga dagvattenlösningar för vägen utan att inkludera förbättringsåtgärder för närliggande enskilda vattentäkter (brunnar). Länsstyrelsen saknar i dagsläget konkreta förbättringsåtgärder av dagvattenlösningar, som kan minimera påverkan på enskilda vattentäkter.

Länsstyrelsen ser att Trafikverket har två roller i infrastrukturärenden, både som verksamhetsutövare men även som prövande myndighet. Länsstyrelsen anser därför att Trafikverket, som myndighet, även bär ett ansvar att arbeta med förbättringsåtgärder för vattenförekomsternas status eftersom miljö kvalitetsnormerna styr miljöarbetet, enligt 5 kap 3 § miljöbalken (1998:808), MB.

Trafikverket som myndighet är bunden till att följa miljö kvalitetsnormerna. Om man ska uppnå en miljö kvalitetsnorm till en viss tidpunkt och om vattenförekomsten har dålig status idag räcker det inte med icke-försämrings kravet utan man måste vidta åtgärder. För en åtgärd som inte försämrar, är det upp till den prövande myndigheten att titta på om den planerade åtgärden kan vidta förbättringar upp till den grad att det inte är orimligt att vidta åtgärden. Idag finns ett kraftigt åtgärdsunderskott i miljöförvaltningsarbetet och befintlig verksamhet behöver vidta åtgärder, inte bara för att nå miljö kvalitetsnormer utan även för att ge möjlighet för nya verksamheter att komma in. Det är i ett sent skede för Trafikverket som prövande myndighet att börja titta på förbättringsåtgärder. Länsstyrelsen anser därför att Trafikverket som verksamhetsutövare måste föra en diskussion om förbättringsåtgärder under processen med att ta fram en vägplan, och att

2020-10-09

343-6466-2020

detta används som underlag i vägplanearbetet genom att Trafikverket som verksamhetsutövare framför förslag till åtgärder som bidrar till förbättringar.

Eftersom Trafikverket inte konkretiserar förbättringsåtgärder vad gäller miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster och enskilda vattentäkter bedömer Länsstyrelsen att det finns risk att projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Hälsa och säkerhet - Buller

Länsstyrelsen framförde i sitt yttrande över samrådsunderlaget att det inför beslutet om betydande miljöpåverkan fanns behov av mer underlag om buller, bland annat underlag som på en översiktlig nivå beskriver hur boende som bor i närhet till vägen kommer att påverkas av buller i det flacka landskapet som en följd av de förhöjda hastigheterna. Länsstyrelsen påtalade också att bullret påverkar dels influensområdets utbredning, dels omfattningen av bullerskyddsåtgärder vid bebyggelse. Länsstyrelsen framförde även att Trafikverket skulle konkretisera bullerproblematik mer.

Trafikverket har reviderat samrådsunderlaget något inför beslut om betydande miljöpåverkan och presenterar bland annat att vägbullerkartan visar att gränsvärden för bullernivåer från fordon enligt internationell nivå överstigs i en korridor längs hela vägsträckan. Länsstyrelsen anser dock inte att denna revidering tillräckligt visar på påverkan och miljöeffekter som åtgärden kan väntas få på bebyggelse längs vägsträckan och hur en höjning av hastigheten påverkar denna och vilka miljöeffekter det får.

De möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper (13§ miljöbedömningsförordningen)

Riksintresse kulturmiljö och fornlämningar

I nuläget är det oklart vilken utbredning de förväntade miljöeffekterna kan komma att få på det betydelsefulla kulturlandskapet då vägens utformning, framförallt breddning av befintlig väg och ombyggnation av lokalvägar och anläggning av under- och övergångar, inte är utmärkta. Sådana åtgärder kommer att ta mark i anspråk för en oöversiktlig framtid. Det kommer även påverka både vetenskapliga och upplevelsevärden i kulturmiljön. Även uppsättning av viltstängsel kan komma att innebära negativ påverkan på den visuella upplevelsen, tex. siktlinjer, av fornlämningsmiljön samt kyrkomiljön.

Utifrån det underlag som Trafikverket uppvisat gör Länsstyrelsen bedömningen att det finns en stor risk att det kommer att bli betydande/irreversibla effekter i det komplexa fornlämningslandskapet, och att sannolikheten för en negativ påverkan är stor, där permanenta skador på fornlämningslandskapet kan uppstå vid genomförande av åtgärden.

MKN ytvatten samt dagvatten och enskilda vattentäkter

Påverkan på MKN för ytvattenförekomster från dagvatten kan anses öka om vägbyggnationen innebär en storleksökning eller en ökning i trafikintensitet, detta på grund av att förorenat dagvatten kommer nå recipienten. Omfattningen av påverkan kan anses vara stor då den innebär en konstant påverkan med hög komplexitet eftersom dagvattnets sammansättning varierar. Den kumulativa effekten från dagvatten på recipienten är högst relevant. Dagvattenföroreningar härrör främst från vägar, infrastruktur och urban markanvändningen vilka är små och/eller diffusa påverkanskällor.

2020-10-09

343-6466-2020

Föroreningsgraden är således ett resultat av ett kumulativt tillflöde och det uppstår inte till följd av utsläpp från en specifik verksamhetsutövare.

Det finns en mängd olika åtgärder och lösningar för att omhänderta dagvatten, det finns således goda förutsättningar att förhindra att förorenat dagvatten når recipienten.

Även konkreta förbättringsåtgärder av dagvattenlösningar behövs för att minimera påverkan från dagvatten på enskilda vattentäkter (brunnar), för att inte riskera betydande miljöpåverkan.

Hälsa och säkerhet - buller

Även om Trafikverket åtar sig att inte överskrida normen innebär ett ökat buller i det förhållandevis flacka området ett större påverkansområde med sannolikt fler påverkade fastigheter, även om inte miljö kvalitetsnormen överskrids, och högre bullernivåer för redan berörda fastigheter. Bristen på underlag om påverkansområdets storlek och det antal fastigheter som påverkas innebär att bedömningen av det effekter som avses i 13 § punkt 1 miljöbedömningsförordningen dvs. *storlek, utbredning, karaktär, intensitet och komplexitet* försvåras.

Länsstyrelsen anser när det gäller bedömningen av BMP så är bedömningen av åtgärdernas effekt enligt 13 § punkt 5 miljöprövningsförordningen en viktig del dvs. kan man anta att bullerskyddsåtgärder vanligtvis är så effektiva att det inte finns någon risk för att nivåerna kommer att överskridas. Länsstyrelsen bedömer att en större andel elbilar inte troligtvis ger mindre buller såsom Trafikverket resonerar, däremot instämmer Länsstyrelsen med Trafikverket om att elbilar ger bättre luft.

På grund av att underlaget inte tillräckligt visar på vilken påverkan åtgärden kan få på bebyggelsen och människors hälsa, samt vilka miljöeffekter som kan uppstå, anser Länsstyrelsen att det finns en risk att åtgärden har negativ påverkan på människors hälsa avseende buller, eftersom det finns bostäder och annan bebyggelse som är känslig mot bullerstörningar inom aktuell sträcka. Länsstyrelsen anser därför att åtgärden därav kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Sammanfattande slutsats

På grund av omgivningens komplexitet och länsstyrelsens synpunkter utifrån ovanstående resonemang samt på grund av otillräckligt preciserat och i vissa fall avsaknad av underlag som kan redovisa vilken påverkan projektet kan ge bland annat på riksintresset kulturmiljö, människors hälsa och säkerhet vad gäller buller samt förbättringsåtgärder för miljö kvalitetsnormer för ytwater och förbättringsåtgärder för att minimera påverkan från dagvatten på enskilda vattentäkter, har Länsstyrelsen viss svårighet att få en komplett bild av projektets totala miljöpåverkan. Då det finns osäkerheter i materialet måste Länsstyrelsen se till en ökad risk för negativ påverkan. Länsstyrelsen gör därför den sammanvägda bedömningen, utifrån ovanstående resonemang kring åtgärdens utmärkande egenskaper, lokalisering och de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper, att vägplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsen synpunkter på fortsatt arbete

Länsstyrelsen lämnar här sina synpunkter gällande Trafikverkets fortsatta arbete med vägplanen och miljökonsekvensbeskrivningen.

Riksintresse kulturmiljö samt fornlämningar

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att Trafikverket tydliggör och beskriver vilken påverkan vägplanen har på riksintresse för kulturmiljö Härkeberga och Litslena samt fornlämningar i området. Det är av stor vikt att Trafikverket redovisar och illustrerar hur riksintresseområdet påverkas och hur kulturmiljöer tas tillvara. Trafikverket behöver tex redovisa vilken påverkan åtgärden får på uttrycken för riksintresset, siktlinjer, läsbarheten i miljön, vilka miljöeffekter som kan uppstå, huruvida påverkan är reversibel eller inte, och vilka sammantagna kumulativa effekter åtgärden medför, både vad gäller kyrkomiljöerna samt fornlämningarna, i det betydelsefulla kulturlandskapet.

Miljökvalitetsnormer för ytvatten samt dagvatten och enskilda vattentäkter

Länsstyrelsen önskar att Trafikverket presenterar en dagvattenutredning för att identifiera åtgärder som kan vidtas för miljökvalitetsnormer för vattenförekomster (även enskilda vattentäkter).

Länsstyrelsen uppmanar även Trafikverket att i det fortsatta arbetet gällande skyddsåtgärder utnyttja de jordarter som finns utmed vägen, då det förefaller finnas sträckor med naturliga skydd, så som lera som kan överlagra vattenförekomster (även enskilda vattentäkter), där en effektiv rening kan ske och samtidigt inte äventyra enskilda vattentäkter (brunnar). För att en effektiv och långsiktig rening ska ske behöver reningssystem, om än små, även skötas och eventuellt slamsugas för att ta bort ackumulerade föroreningar. Om reningssystem/diken är felaktigt konstruerade eller inte underhålls riskerar föroreningar att spolras iväg vid kraftiga flöden. En lösning på att skapa utjämnande flöden kan vara att anlägga en damm, som även behöver skötas, men kanske inte lika frekvent som ett mindre system/dike.

Hälsa och säkerhet – Buller

Länsstyrelsen anser att Trafikverket ska konkretisera och beskriva de möjliga miljöeffekterna och dess typ och utmärkande egenskaper i enlighet med 13 § miljöbedömningsförordningen.

Hälsa och säkerhet – Potentiellt förorenade områden

I underlaget redogörs för 11 konstaterat eller misstänkt förorenade områden, varav ett område är efterbehandlat till motsvarande mindre känslig markanvändning. Inget av de misstänkt förorenade områdena är klassat i de högsta riskklasserna enligt MIFO-metodiken. Vad gäller faktiska undersökningar av de förorenade områdena i övrigt finns inte så mycket underlag att tillgå. Planområdet bör undersökas för att klargöra vilka föroreningar som finns samt även klargöra risken att föroreningar sprids till yt- och grundvatten som följd av att planen genomförs.

Länsstyrelsen upplyser med stöd av 2 kap 3 § MB att i de fall det finns ett misstänkt förorenat område inom aktuellt verksamhetsområde är det angeläget att detta beaktas.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

7(7)

2020-10-09

343-6466-2020

Beroende på vilken typ av verksamhet som bedrivits på platsen kan föroreningssituationen och utbredningsområdets storlek variera.

Vattenverksamhet

Sett ur ett vattenverksamhetsperspektiv finns det inget som medför att projektet skulle innebära en betydande miljöpåverkan. Trafikverket kommer att behöva hantera planerad vattenverksamheten genom anmälan eller tillstånd.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chef för plan- och bostadsenheten Annika Israelsson med planhandläggare Ida Karlsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också miljöskyddshandläggare Ulf Lindblom och Stefan Nyström, handläggare byggnadsantikvariska frågor Sara Zandler, handläggare fornlämningar Jonas Svensson Hennius, handläggare vattenfrågor Helena Holmberg, naturvårdshandläggare Gabriel Bernhardsson, handläggare vattenfrågor Jan Eckhäll och handläggare miljöstrategi Anna Sundbärg medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till

Enköpings kommun, e-post: kommunen@enkoping.se